CÂTEVA ASPECTE PRIVIND TRATAMENTUL LABIODENTALELOR *F, V* ÎN DACOROMÂNA ACTUALĂ

SORIN GUIA
Universitatea „Al. I. Cuza”, Iaşi

În descrierea de faţă, am pornit de la rezultatele consemnate în atlasele lingvistice serie nouă şi regionale, dar şi de la anchetele recent efectuate în peste 60 de puncte din dacoromână, consemnate într-un corpus de texte dialectale editat de subsemnatul[1]. În unele zone din spaţiul românesc de la nordul Dunării, labiodentalele îşi modifică locul de articulare, spirantizându-se sau devenind palatale în diferite stadii, în timp ce în alte regiuni se păstrează nealterate, ca în limba literară.

Palatalizarea labialelor. În esenţă, fenomenul palatalizării labialelor se referă la deplasarea locului de articulare al unei labiale (*p, b, m, f, v*) în contact cu un iot următor[2]. Fenomenul se produce atât în cuvinte moştenite din latină (cu labiala urmată de *ĕ* sau *ī* accentuaţi), precum şi în cuvinte pătrunse mai târziu în limbă (chiar şi când labiala era urmată de *i* neaccentuat)[3]. Dacă fenomenul a fost semnalat pentru prima dată de către Dimitrie Cantemir, în *Descriptio Moldaviae*, explicaţia ştiinţifică cea mai completă apare prima dată la Alexandru Lambrior, care susţine că nu avem a face cu alterarea oclusivelor bilabiale sau a fricativelor labiodentale atunci când sunt urmate de *i, e* (*ia*), ci, de fapt, cu substituirea ocluzivelor bilabiale (*p, b, m*) şi a fricativelor labiodentale (*f, v*) sau cu acomodarea lor cu o consoană ocluzivă palatală provenită dintr-un iot următor (al diftongului *i̯e, i̯a*) sau din vocala *i*[4].

Palatalizarea labialelor nu s-a produs în acelaşi timp la toate cele cinci consoane, ci în mai multe etape. Dacă în secolul al XVI-lea şi prima jumătate a secolului al XVII-lea fenomenul este rar întâlnit în texte (palatalizarea labialelor manifestându-se mai ales în cazul constrictivei labiodentale *f*, care evoluează la *h’*, în câteva texte de provenienţă oltenească, sud-vest şi nord ardelenească, dar mai ales moldovenească, iar nazala bilabială *m* este atestată în formă palatalizată în stadiul *mń* doar în *Codicele Neagoean*), în perioada de după 1640, palatalizarea labialelor cunoaşte o mai mare răspândire în texte. Pe lângă formele cu labiodentala *f* şi bilabiala *m*, apar forme palatalizate şi cu celelalte trei labiale.

Palatalizarea labialelor a început cu labiodentala *f*, elementul cel mai „slab” al seriei şi s-a extins apoi la celelalte consoane. Într-o primă fază, alături de noul sunet, se păstrează şi labiala: *pk’, bg’, mń, fh’, vy-vg’*[5]. Grupurile consonantice sunt considerate deci stadii intermediare în procesul de palatalizare, iar consoanele simple – stadii finale[6].

---

[1] Vezi Guia (2014: 163–382).

[2] Vezi Rusu (1962: 75–93).

[3] Cf. Sala (1970: 29); de ex., *piper* > *k’iper*, *picior* > *k’iŝor*, *viţel* > *d’iţel*.

[4] Cf. şi Rosetti (1926: 112–116), Meyer-Lübke (1921–1922: 4).

[5] De fapt, spune G. Ivănescu, la origine, fenomenul a fost unul de epenteză a palatalei între labiala corespunzătoare şi *i* sau *i̯* următor şi, foarte probabil, labiala s-a păstrat multă vreme pe teritoriul dacoromân, rămânând în cele din urmă numai în unele regiuni din Ardeal şi în unele localităţi muntene; cf. Ivănescu (1980: 332).

[6] Vezi, pentru o prezentare detaliată a fenomenului, Guia (2010: 55–64).

BDD-V2316 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:52:27 UTC)

Fenomenul palatalizării labialelor este parţial în Muntenia, fiind prezent în arii izolate, unele relativ întinse (estul Munteniei şi Dobrogea[1], ca o prelungire a ariei palatalizante moldoveneşti, şi sud-vestul Olteniei[2]), dar şi în arii mai restrânse (în vestul Munteniei[3] şi în sudul Transilvaniei)[4]. Labialele cel mai frecvent palatalizate[5] sunt *p* (*ph'ele*, *ph'erit*, *scumph'it*, *ph'atră*, *poph'*, *pk'atră*, *dosk'ală*, *tok'ită*, *k'icor*), *f* (*fh'er*, *fh'erbe*, *fh'ir*, *h'ert*, *h'erę̯a*, *h'are*, *h'er*, *h'icat*, să *h'i̯ie*) şi *v* (*vyiţă*, *vyine*, *vyite*, *vyise̯ază*, *priyim*, *yin*, *yine*, *g'itregă*).

Păstrarea nealterată a labialelor *p*, *b*, *f*, *v* şi, parţial, *m* este un fenomen specific subdialectului bănăţean. Dacă labiodentala surdă se păstrează nealterată, neînregistrând stadii de palatalizare a acesteia în toate punctele anchetate, labiodentala ***v*** cunoaşte mai multe stadii de palatalizare, cele mai frecvente fiind ***h'***, ***i***, ***g'*** (*moh'ílă*, *mo̯ilă* – NALR-Ban. I, pct. 2, 6, 9, 11, 12, *mu̯og'ílă* – NALR-Ban. I, pct. 29, 35), fiind notat palatalizat în stadiul ***ź*** într-o singură localitate din valea Almăjului (pct. 20, chest. 1244): *źáspă* „viespe".

Şi în Crişana predomină fonetismele literare: *fi̯érbe*, *fi̯ęr* (AB, Vinţu); (să) *ví̯ie* (AB, Vinţu); u̯operáţi̯e dį *fi̯árâ*, *fi̯erbę̯ám*, le pu̯i la *fi̯ert* (AB, Gârda de Sus)[6]. Formele cu labiodentala *f* palatalizată în stadiile *h'* – întâlnite, de regulă, în nordul Crişanei (*h'ę́rbį*, *h'ę́ră*, *h'ir*, *h'in*) sau *ŝ* (*ŝérbį* – care apare sporadic în unele graiuri de pe Valea Crişului şi din Munţii Apuseni), coexistă cu cele în care labiala este nealterată, mult mai numeroase. Labiodentala sonoră *v* este palatalizată, în toată Crişana, în stadiile *d'* (*d'ir* „vin", *o d'inítu* „a venit"), mai puţin în unele graiuri de pe valea Crişului Negru şi din Ţara Moţilor unde întâlnim stadiul *y* (*yíťe*, *yis*, *yęrme*) şi, mai rar, în stadiul *g'* (*g'i͡n ars*, *g'ę́spę*, *g'iţę̯á*)[7]. Formele palatalizate, sporadice, coexistă cu cele în care labiala este nealterată, mult mai numeroase (*viţę̯á*, *viţél*, *víşinį*, *vin*)[8]. În localitatea Căpâlna de Jos, în partea de est a judeţului Alba, la graniţa cu judeţul Sibiu, labiodentalele *f* şi *v* se palatalizează la *h'*, respectiv *y*: (să) *h'i̯ie*, *yíťă de yi̯ie*, *yína*, *yítele*.

Fenomenul devine tipic în cazul labiodentalelor *f* şi *v*, care cunosc, în Maramureş, stadii specifice de palatalizare. Palatalizarea labiodentalelor *f*, *v* are loc în formele *s*, *z* (palatalizaţi)[9] într-o arie compactă, ce cuprinde nordul judeţului Sălaj şi partea de est a Ţării Oaşului.

---

[1] În aceste zone apar stadiile finale de palatalizare, cu pierderea labialei, fenomenul manifestându-se în prelungirea celui din Moldova: *k'*, *g'*, *h'*, *y*.

[2] În aria palatalizantă din sud-vestul Olteniei sunt întâlnite stadiile intermediare (*ph'*, *by*, *fh'*, *vy*), stadiile finale (*pk'*, *k'*, *fk'*, *g'*), cât şi stadii specifice acestei zone pentru labiodentalele *f*, *v* (*fk'*, *sk'*, *vg'*, *zg'*: *fk'er*, *sk'er*, *vg'er*, *zg'er*, *vg'érme*).

[3] În vestul Munteniei se întâlnesc stadii incipiente de palatalizare, cu păstrarea labialei (*ph'*, *by*, *fh'*, *vy*: *ph'ept*, *byíne*, *fh'er*, *vyéspe*).

[4] Vezi Ionică (1973: 79–119).

[5] Cf. TD-Munt. şi NALR-Munt. şi Dobr.

[6] În anchetele noastre am întâlnit uneori, în acelaşi enunţ, *fi̯érbį* şi imediat *h'érbį*; de cele mai multe ori fonetismul *h'* intervine în cadrul corectărilor din partea subiecţilor vorbitori: *férbį acoló* [K] *h'ę́rbį*; (*să*) *fi̯érbį* [K] (*să*) *h'érbį*; *(îl) fi̯érb* şi în acelaşi enunţ *h'ę́rbį*.

[7] Uneori se pronunţă în primă fază cu labiala nealterată, după care subiectul se corectează: *vi̯éspę* [K] *g'ę́spę*; *viţél, viţę̯á* [K] *d'iţél, d'iţę̯á* (în acest exemplu, labiodentala *v* se palatalizează, de fapt, în stadiul *g'*, intervenind confuzia palatalei cu dentala muiată, fenomen întâlnit frecvent în graiurile ardeleneşti).

[8] Toţi subiecţii anchetaţi de noi în Ţara Moţilor răspund cu labiala nealterată *(vişinį, vin)* la întrebările *Cum se numesc acelea care seamănă cu cireşele, dar sînt ceva mai acrişoare?* şi *Ce se face din must după ce fierbe?*

[9] *S*, *z*, rezultate din palatalizarea lui *f*, *v* au un timbru palatal, deosebindu-se prin aceasta de *s*, *z* primare. O excepţie este reflexul lui *v* din participiul trecut *vinit*, înregistrat în variantele *zinít*, *zînít*.

BDD-V2316 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:52:27 UTC)

Astfel, *f* devine *s*, uneori chiar şi la Petrova, localitate în care este consemnată păstrarea nealterată a bilabialelor orale *p* şi *b*: *s̯iérbe*[1], *(să) sl̯ie*, *sín*/*sínă*, *sir*, *serbínte*, *ser*, *serestă̯u*/*serestă̯u*. În cea mai mare parte a Maramureşului, însă, este consemnată forma mai veche a palatalizării lui *f*, urmat de *i* sau *i̯ la h'* (*h'in* – ALRR-Mar. I, h. 223; *h'ir* – ALR I, s.n., h. 96; *h'ę́ră* – ALRR-Mar. I, h. 116), întâlnită la Săpânţa şi în regiunea Transcarpatică din Ucraina, mai mult la generaţiile în vârstă.

Reflexele palatalizării labiodentalei sonore *v* sunt mai variate şi mai puţin uniform răspândite geografic. Astfel, *v* se palatalizează în stadiul *z* în cea mai mare parte a Maramureşului (*ziţắ*, *zin*, *zę́spi̯ě*, *zi̯ę́spe*[2], *zérme*/*zi̯érme* „şarpe", *zípere* „viperă"[3], *tizitúră* „tiviturâ"), cu excepţia localităţilor Săpânţa, în nord-vestul Maramureşului (unde *y*, rezultat din palatalizarea lui *v*, îşi pierde caracterul consonantic, devenind *i̯*, sau dispare înainte de *i*, contopindu-se cu acesta: *i̯iţắ* „viţă", *i̯iţắl*, *i̯iţa* „viţel, viţea", *i̯in* „vin", *is* „vis", *ítreg* „vitreg") şi Petrova (unde palatalizarea nu se produce, labiodentalele menţinându-se, în general, nealterate[4]). Menţionăm şi transformarea lui *v* iniţial din *vólbură*, *vúlpe* în *h*, la fel ca în graiurile moldoveneşti: *hólbură* (ALRR-Mar. II, h. 409), *húlpe* (ALRR-Mar. II, h. 583).

În graiurile ardeleneşti, labiodentalele *f*, *v* se palatalizează într-o arie care cuprinde nord-estul Transilvaniei, cu extinderi în centru până în judeţele Turda, Alba, Hunedoara, în formele *ŝ*, *ẑ*, fenomen similar în jumătatea de nord a Moldovei: *ŝerbínťe*, *ŝére*, *ŝin*, *ŝarastră̯u*, *ẑiţắl*, *ẑin*, *ẑer*, *láẑiţă*. Într-o altă arie, care cuprinde sudul (mai puţin colţul de sud-vest) şi vestul Transilvaniei (ca şi în nordul Crişanei), labiodentalele *f*, *v* se palatalizează în formele *h'*, respectiv *y*, fenomen similar în jumătatea de sud a Moldovei (*h'ę́rbi̯*, *h'ir*, *h'in*, respectiv *yíťe*, *yis*, *yę́rme*), dar şi forme palatalizate în stadiile *d'*, *g'*, similare celor din graiurile subcarpatice, din sudul Moldovei şi estul Munteniei (*g'in*, *d'in* pentru „vin", dar şi pentru „a veni", *g'iţél* „viţel", *d'iséz* „visez"). La limita dintre cele două arii mari se înregistrează fonetisme intermediare, de tipul *h'ŝ*, *ŷ*, *yẑ*: *h'ŝiristă̯u*, *h'ŝin*, *h'ŝu̯ori̯*, *ŷin*, *ŷier*, *yẑierme*, *yẑiţel*. Labiodentalele *f*, *v* se păstrează nealterate în sud-vestul Transilvaniei[5].

În subdialectul moldovean, identificăm, atât pe baza *NALR. Moldova şi Bucovina*, cât şi pe baza înregistrărilor consemnate în texte din corpusul nostru, o linie Bacău – Vaslui – Huşi, care ar delimita palatalizarea acestora în stadii diferite. La sud de această linie, *f* şi *v* se

[1] *S̯iérbem horíŋcă* apare în punctul 353, în Bîrsana (ALR II s.n., vol. I, h. 250).

[2] Stadiul de palatalizare *z* al labiodentalei *v* a fost întâlnit, pentru cuvântul *vi̯éspe*, în înregistrările noastre actuale, şi în localităţile Frasin şi Vicovu de Jos, din judeţul Suceava. Aici, spirantizarea labiodentalei *v* (*ẑę́spi̯*) este sporadic înregistrată, preferându-se *zę́spi̯* (în Frasin) şi *azę́spi̯*, cu proteza vocalei *a* şi palatalizarea labiodentalei în stadiul *z* (în Vicovu de Jos). Chiar şi atunci când spirantizarea apare în prima formă a răspunsului, există comentariul „alţii spun şi *azę́spi̯*".

[3] Forma *zípere* apare numai în trei puncte din partea de sud-est a Maramureşului, în restul provinciei fiind păstrată bilabiala.

[4] De altfel, la început, graiul din Maramureş, ca şi cele vestice din Crişana şi Banat, a fost nepalatalizant. Din acest punct de vedere, graiul vechi maramureşean se mai păstrează în punctul 239, Petrova, unde labialele se menţin, în general, nealterate, cu excepţia bilabialei nazale *m*, care cunoaşte forme de palatalizare în stadiu intermediar (*m* + *i̯* > *mń*: *amńáḑă*) şi a unor cuvinte izolate, în care se modifică bilabialele orale: *copťíl* „copil din flori", *d'íboliţă*. Palatalizarea nu se produce nici în satele din nordul Tisei, unde se consemnează forme precum *vis*, *viu*, *viṣină*, *morcovi*.

[5] Pentru o prezentare detaliată, vezi Frăţilă (2010: 138, 148).

BDD-V2316 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:52:27 UTC)

palatalizează în stadiile arhaice *h'* şi *y*, iar la nord de aceasta se produce spirantizarea, o formă mai nouă, la *ŝ*, respectiv *ẑ* [1].

Fricativa labiodentală surdă *f*[2], urmată de *i* sau *e* are două reflexe: *fh'*[3], care trece la *h'* şi *fs'* care evoluează la *ŝ*.

Pentru trecerea lui *fh'* la *h'*, semnalăm palatalizarea în stadiu arhaic în jumătatea de sud a Moldovei (în judeţele Galaţi, Vaslui şi Bacău): *h'e̯rbi̯* (BC, Căiuţi, 2), *h'árbâ* (deşi la acelaşi subiect întâlnim şi *fi̯árbâ*), (să) *h'i̯i̯i* (BC, Căiuţi, 4), *h'érbi̯*, *h'ert* (BC, Bereşti, 3); *h'erbínţi̯*, sâ nu *h'i̯i̯* (BC, Căiuţi, 3); sâ *h'i̯i̯* (BC, Căiuţi, 5); *h'érbi̯* (Gl, Matca, 1); *sâ h'i̯i̯i* (Gl, Matca, 2); *h'ert*, *h'érbi̯* (Gl, Matca, 4, 5); sâ *h'i̯i̯* (GL, Matca, 6 – deşi în acelaşi enunţ avem sâ *fi̯i̯i*); *a h'i* (GL, Matca, 7); *h'erţi̯* (GL, Drăguşeni, 1); *h'ína* (VS, Deleni, 2); *h'íri*, dar şi *fíri* (VS, Vetrişoaia, 2); *sâ h'i̯i̯i* (VS, Vetrişoaia, 2); *h'ert*, *h'ártâ*, dar şi izolat *fe̯rbi* (VS, Popeni, 1); *h'erbínti* (VS, Popeni, 5); izolat, palatalizarea labiodentalei surde în stadiu arhaic am întâlnit-o în formele *h'erbínţi̯*, *h'ermi̯entá* şi într-o localitate din comuna Şcheia, judeţul Suceava (SV, Mihoveni, 1, f, 66 de ani, 4 clase).

Pentru evoluţia lui *fs'* la *ŝ* (fenomen semnalat în secolul al XVII-lea în Transilvania), oferim următoarele exemple din corpusul nostru: sî *ŝi̯i̯i* (BC, Bereşti, 2; IS, Andrieşeni, 1), *înŝerbínţ*, sâ *ŝi̯i̯i* (BC, Filipeşti, 1; BC, Vîlcele, 1; IS, Vânători, 2), să *ŝárbă* (BN, Ilva, 1; BT, Vorona, 2), le *ŝerbe̯* (BN, Ilva, 5), sâ *ŝi̯i̯i* (BT, Lozna, 1; IS, Ursăreşti, 1; SV, Straja, 6; SV, Vicovu de Sus, 1, 6; SV, Frătăuţii Noi, 3; SV, Boroaia, 2), sî *ŝi̯i̯é*, *ŝerbínd* (BT, Prisacani, 2), *ŝérbi̯* (IS, Ţibana, 1), *ŝert* (IS, Ursăreşti, 4), *ŝerbi̯e̯* (NT, Hlăpeşti, 2), *ŝerbínţi̯*, *sâ ŝermenţiézâ* (NT, Sagna, 3), *ŝerbínţi* (NT, Bălţăteşti, 2), sâ *ŝi̯i̯i*, dar şi *fi̯ert* (SV, Crucea, 2), príma *ŝe̯rbi̯ri̯* (SV, Straja, 4), *ŝert*, *ŝerb* (SV, Vicovu de Sus, 5), *ŝe̯râ* vi̯ek' (SV, Frătăuţii Noi, 1), *înŝerbîntát* (VS, Micleşti, 2).

În graiurile din Bucovina, formele cu labiala palatalizată în stadiul *ŝ* (ce caracterizează, de fapt, toată jumătatea de nord a Moldovei) coexistă cu cele în care labiala este nealterată[4]. Astfel, avem *ŝert*, *ŝérbi*, *ŝerbínti*, dar avem *fi̯ert*, *fi̯erbi*. Uneori, în acelaşi enunţ, avem *ŝérbi* şi imediat *fi̯érbi* (sub. B, f, 55 de ani, Vicovu de Jos; sub. B, f, 84 de ani, Mănăstirea Humorului), *să fi̯arbâ* [k] (*spúnim di fapt*) *ŝérbi* (sub. D, f, 48 de ani, studii liceale, Mănăstirea Humorului); alteori se pronunţă în primă fază cu labiala nealterată, după care subiectul se corectează: sub. C, f, 43 de ani, din Vicovu de Jos, vorbind despre cum se face *záma* de găină: *fi̯érbi* [k] *spúnim di fapt ŝérbi, aşa să grăi̯éşti*.

---

[1] Vezi Rusu (coord.) (1984: 214) şi Caragiu Marioţeanu *et al.* (1977: 140). Palatalizarea labiodentalelor *f, v* în stadiile *ŝ-ẑ* (*ŝer-ẑin*), le transformă pe cele două fonetisme şi în arhifoneme, sub forma cărora se neutralizează opoziţia dintre africatele primare *ĉ-ĝ* şi labiodentalele *f, v* în poziţie de palatalizare (de exemplu omonimia între *ŝer* „cer" – *ŝer* „fier").

[2] Palatalizarea labiodentalei *f* în stadiul *h'* este mai bine reprezentată în textele moldoveneşti de după 1640 (*herile, a hi, hie, hiilor*), la fel ca în Ardeal, în timp ce în Muntenia apare sporadic, mai ales în Oltenia, după 1700. Evoluţia lui *f* la *ŝ* este pusă în lumină, în nordul Transilvaniei, de grafia *serbintye* (= *ŝerbinťe*). Vezi Gheţie (coord.) (1997: 305–306); Gheţie (1994: 86–87).

[3] În general, în Moldova nu se mai înregistrează palatalizarea lui *f* la *h'* în stadiul intermediar *fh'*.

[4] În Straja, formele cu labiodentala spirantizată (ca în jumătatea nordică a Moldovei) coexistă cu cele în care se păstrează nealterată, mai ales în cazul lui *v*. Astfel, forme ca *îi̯ţắlu, îisắd, îi̯ţe̯, îi̯ţắl, îi̯ţalúş, îíşîni, îin, îişînátâ, îíi̯i* „viţă de vie", apar alternativ cu *vi̯ţel, vi̯ţícâ, víşine, vin, ví̯ie*.

BDD-V2316 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:52:27 UTC)

Din *NALR. Moldova şi Bucovina* am ales spre exemplificare cuvintele *cartofi* (III, h. 312) şi *fin* (II, planşa 69).

Deşi în partea de nord a Moldovei se înregistrează termenul *barabúlį*, consemnăm prezenţa variantei cu labiodentala nealterată în partea de est a jumătăţii nordice şi aproape în toată aria sudică a subdialectului moldovean. Forma *cartófi* apare izolat şi în Bucovina (474, Vatra Moldoviţei; 482, Crucea; 565, Poiana Mărului), deşi forma cu labiodentala palatalizată este menţionată fie ca formă de corectare, fie ca a doua variantă în uz (*cartófi* [K] *barabúli*, 474; *cartófiu̯or sau̯ barābúlį*, 482; *cartófi, barabúli̯eĕ*, 565). Deşi jumătatea sudică a Moldovei prezintă, în general, palatalizarea labiodentalei în stadiul *h'*, forma *cartóh'* este înregistrată doar în punctul 660, Bolotești, VN.

Pentru termenul *fin* (referitor la o persoană care a fost botezată sau cununată), la sud de linia Bacău, Huşi întâlnim fenomenul palatalizării în stadiu arhaic, *h'* (*h'in, h'inį*), în timp ce la nord de această linie şi în Republica Moldova intervine fenomenul spirantizării (*h'* trece la *ś*), care în sec. al XVIII-lea era atestat în nordul Transilvaniei: *śin*. Forme cu labiodentala nealterată întâlnim în câteva puncte din judeţele VS (627, Falciu, 629, Fruntişeni), BC (657, Borşani), VN (656, Homocea, 661, Mera) şi GL (639, Braniştea, 641, Pechea, 648, Tălpigi, 652, Umbrăreşti). Menţionăm forma *k'in* (602, Petreşti, BC), unde palatalizarea se produce în stadiul *k'*.

Fricativa labiodentală sonoră *v*[1], urmată de *i* sau *e*, are două reflexe: *vy*, care trece la *y* (*yin* pentru *vin*, *yiţá* pentru viţea, *yíţă di yí̯i* pentru *viţă-de-vie*, *yis* pentru *vis*, *loyít* pentru *lovit*, *y̯iespį* pentru *viespe*; *yí̯ia* – GL, Matca, 2; frún̦zâ dį *yí̯ii* – GL, Matca, 4; *yin* – GL, Matca, 9; *yí̯ie*, *yín*, *yínu* – BC, Bereşti, 1; *potriy̯iésc*, *potriyítâ* – BC, Bereşti, 4; *potriy̯iésc*, *potriyítâ* – BC, Căiuţi, 4; *yíu̯u* – BC, Asău, 1; *yíşîn*[2] – BC, Asău, 3) şi *vh'* care evoluează la *ŝ*: *ŝin*, *ŝíţá*, *ŝíţâ di ŝí̯ii*, *ŝis*, *loŝít*, *ŝişîni*, *ŝę́spį* (SV, Vicovu de Jos); *ŝíşînį* (BC, Filipeşti, 2; NT, Sagna, 3), *ŝiţắl*, *mu̯órcoz* (BN, Ilva, 1), *ŝiţắi* (BN, Ilva, 5, 7), *ŝin* (BN, Ilva, 5; NT, Tazlău, 1; NT, Ruginoasa, 1), *ŝiţắlu* (BT, Păltiniş, 3; SV, Straja, 6), *stéŝirį* „stevire, ştevii" (BT, Prisacani, 1), *ŝíti* (IS, Ursăreşti, 2), *ŝí̯ii*, *pliŝít* (IS, Romaneşti, 2, 3), *ŝiţắl* (NT, Gâdinţi, 4), *mu̯oźílâ* (SV, Pârteştii de Sus, 3), *źínâ* (SV, Vicovu de Sus, 1), *ţăź* „ţevi" (SV, Fântâna Mare, 5).

Labiodentala *v* se palatalizează în stadiul *g'* în partea de nord a Moldovei, în special în judeţul Botoşani: *g'iţáu̯â* (BT, Coţuşca, 1), *g'iţíĉâ* (BT, Lozna, 6) şi izolat la *h'* (*h'işîn* – VS, Vutcani, 2, f, 40 de ani, 12 clase).

În Bucovina, labiodentala sonoră *v* se spirantizează la *ŝ* (*ŝíşîni*[3], *ŝiţắl*, *ŝiţîĉâ*, *ŝiţắ*, *ŝiţę́*, *ŝíti*, *ŝin*, *ŝę́spį*[4]); mai rar se palatalizează în stadiul *g'* (de tipul *g'iţắl*, *g'iţîĉâ*, *g'íşîni*)[1],

[1] Palatalizarea labiodentalei *v* este rar atestată şi după 1600: în Moldova, *v* evoluează la *y* (*ii* pentru *viei*, *in* pentru *vin*), în timp ce în sudul Ardealului fenomenul prezintă două consemnări (una reflectă stadiul *y* – *morcoi*, cealaltă stadiul *g*' – *Ghiştea de Jos*). Grafia hipercorectă *logit*, *gicovanul* atestă, indirect, trecerea lui *g'* la *ŝ*, stadiu cunoscut la sf. sec. al XVIII-lea şi în nordul Transilvaniei. Cf. Gheţie (1994: 87).

[2] Palatalizarea în stadiul *y* se întâlneşte şi în cazul unui subiect tânăr (f, 36 de ani, 10 clase).

[3] La întrebarea *Cum numiţi acelea care seamănă cu cireşele, dar care sunt ceva mai acrişoare şi se coc mai târziu?* formele cu labiala nealterată (*víşîni*) alternează cu cele în care labiala este palatalizată în stadiul *ŝ*. De altfel, o parte din subiecţii anchetaţi în Vicovu de Jos pronunţă, în primă fază, cu labiala nealterată, după care se corectează: *víşîni* [k] *ŝişîni*, cu următoarele completări: *víşîni* [k] *ŝíşîni* (*i̯eu̯ zîc*); *víşîni*; *g'işîni* (*se folosęşte de unde víne máma mi̯a, la Horódnic*); *ŝişîni* (*se folo̯sęşte şi̯ aĉástă fórmă*); *ŝişîni (amu le spun̯ém víşîni*).

[4] Spirantizarea labiodentalei *v* în cazul lui *ŝę́spį* este sporadic înregistrată în localităţile Frasin şi Vicovu de Jos din judeţul Suceava, preferându-se formele *zę́spį* (în Frasin), respectiv *azę́spį*, cu proteza

BDD-V2316 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:52:27 UTC)

consemnat în înregistrări recent efectuate în Mănăstirea Humorului (forme care apar alături de cele cu labiala nepalatalizată).

Din *NALR. Moldova şi Bucovina,* am ales spre exemplificare cuvintele *viţea* (III, h. 221), *vin* (III, h. 346), *viespe* (III, h. 353).

Pentru *viţea*, pe lângă palatalizarea în stadiul *g'* (*g'iţîcâ*), întâlnită în judeţele BT (pct. 496, 497, 498, 499, 506, 507, 509, 510, 511, 515, 517, 553) şi o parte a judeţului SV (de ex., 487, 488), este consemnată spirantizarea (*îiţîcâ*), la sud-est de BT şi spre jumătatea sudică a Moldovei. Labiodentala *v* nu se alterează în unele puncte din Bucovina (*viţîcâ*: 464, Izvoarele Sucevei, 465, Brodina, 471, Şaru Dornei, 474, Vatra Moldoviţei), în estul Moldovei, în judeţele VS (628, 659) şi VN (653, Mirceştii Vechi, Vânători, VN, unde este înregistrată forma *viţá*).

Pentru termenul *vin*, mai jos de linia Vaslui, Bacău, predomină palatalizarea în stadiul *y*, dar şi forma cu labiala nealterată, *vin*. În unele puncte este consemnată folosirea ambelor variante în răspunsurile subiecţilor anchetaţi, între cele două apărînd semnul pentru corectură (la pct. 663, Prale, BC, şi 647, Priponeşti, GL, apare *vin* [K] *yin*; la pct. 666, Negrileşti, VN, citim *vinu̯* [K] *yinu̯*). În jumătatea de nord a Moldovei, mai puţin partea de nord-vest – Bucovina (unde predomină formele cu labiodentala nealterată), intervine fenomenul spirantizării (*îin*). Izolat, se întâlnesc şi în partea de sud a Moldovei forme spirantizate. La pct. 661, Mera, VN, apare notaţia *vin* [K], *îin,* [K] *yin* (vorbitorul cunoaşte cele trei variante, menţionând că *îin* nu este folosit în zonă). De cealaltă parte, în Bucovina (pct. 481, Vama, SV), dar şi la Bosanci (pct. 502, SV) apare izolat transcrierea *yə̂n* (481, informatorul susţinând că nu spune *î*) sau *vin* [K] *yin* (502). În jumătatea nordică, forma cu labiala nealterată, *vin,* apare uneori concomitent cu forma *îin* (la pct. 523, Movila Ruptă, BT: *vin* [K] *îin*; pct. 477, Frătăuţii Vechi, SV: *vin, îin*). În plus, în judeţele BC (pct. 579, Palanca; 580, Goioasa; 585, Văsieşti; 593, Livezi; 602, Petreşti; 614, Blaga-Dealul Morii) şi GL (pct. 655, Ionăşeşti-Nicoreşti), este consemnată palatalizarea în stadiul *g'* (*g'in*).

Pentru *viespe*, mai jos de linia Bacău, Vaslui, se întâlneşte *y̯iespi̯, y̯iespi*. Izolat, pe lângă punctele 474 (Vatra Moldoviţei, SV), 481 (Vama, SV), 502 (Bosanci, SV), apar formele *yę́spi* (474, 481) şi *yĕspi* (502). Într-un singur punct, 641 (Pechea, GL), apare forma *h'iéspi, h'i̯éspi̯*.

În jumătatea de nord a Moldovei, mai puţin unele puncte din nord-vest (Bucovina), se produce spirantizarea (*îę́spi, îaspâ*). Tot în partea de nord-vest, la Ciocăneşti (pct. 469, SV) se face trecerea de la palatalizarea în faza *g' - g'ęspi* (întâlnită sporadic în pct. 484, Ostra; 495, Şcheia – în partea de nord şi în spaţii izolate în partea de sud – în jud. BC şi într-un punct din jud. VS) la stadiul *ĝ* (*ĝesparį*). Labiodentala nealterată apare foarte rar în Moldova, în

---

vocalei *a* şi palatalizarea în stadiul *z* (în Vicovu de Jos), fenomen comun graiurilor din Maramureş. Chiar şi atunci când spirantizarea apare în prima formă a răspunsului, există comentariul „alţii spun şi *azę́spį*", cazul subiectului F, f, 61 de ani. Menţionăm că subiecţii D, f, 12 ani şi I, b, 43 de ani, pronunţă *azę́spĉi*, cu bilabiala palatalizată în stadiul *pĉ*, cu păstrarea labialei şi africatizarea oclusivei palatale. La această întrebare nu s-a înregistrat nici un răpuns cu labiodentala *v* nealterată.

[1] Conform *NALR. Moldova şi Bucovina* (1987, 1997, 2007) palatalizarea în stadiul *g'* (*g'iţîcâ*) este întâlnită în judeţele Botoşani (pct. 496, 497, 498, 499, 506, 507, 509, 510, 511, 515, 517, 553) şi o parte a judeţului Suceava (de ex., 487, 488), în timp ce spirantizarea (*îiţîcâ*) este conseamnată la sud-est de Botoşani şi spre jumătatea sudică a Moldovei.

BDD-V2316 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:52:27 UTC)

punctele 469 (Ciocăneşti), 472 (Catrinari), 474 (Vatra Moldoviţei) în Bucovina şi pct. 655 (Ionăşeşti, GL), 661 (Mera, VN), în sudul Moldovei.

În corpusul nostru, palatalizarea labiodentalei *v* în stadiile *ẑ* sau *y* este înregistrată alături de cele cu labiala nealterată[1]: *vin* (BT, Coţuşca, 4, f, 37 de ani, 12 clase), am cr̡escút *vítį* (BT, Păltiniş, 1, b, 80 de ani), *vin* (CV, Zăbala, 4), *víșînį* (GL, Matca, 5, f, 37 de ani, 8 clase - deşi palatalizează labiodentala surdă, în *h'ert*).

La fel ca în cazul tratamentului bilabialelor, în cazul labiodentalelor *f* şi *v* predomină fonetismele literare[2], mai ales în Crişana şi în partea ardeleanească a judeţului Alba, dar şi la subiecţi (chiar în vârstă şi cu studii sub medii) din unele puncte ale Moldovei. Oferim, în acest sens, câteva exemple din textele analizate:

f̡iérbe (AB, Vinţu, 4, f, 56 de ani), *fie̡r* (AB, Vinţu, 6, f, 58 de ani, 10 clase); *f̡iérbeţ* (BC, Căiuţi, 2, deşi acelaşi subiect, f, 75 de ani, 4 clase, pronunţă, în acelaşi enunţ, şi cu bilabiala alterată în stadiu arhaic: *h'ę́rbį*), *fę́rbį* (BC, Filipeşti, 3, b, 78 de ani, şc. prof.), *f̡iér̡ia*, *f̡iéluŗi* (BC, Vâlcele, 3), sâ *fi̡̯i* (BC, Vâlcele, 4, b, 44 de ani, 8 clase), *sâ fi̡̯i* (BT, Coţuşca, 4, f, 37 de ani, 12 clase), *sî fi̡̯i* (BT, Talpa, 2, f, 68 de ani, 7 clase), *sî-m̡f̡ierbínta* (BT, Talpa, 2, f, 68 de ani, 7 clase; NT, Sagna, 1, 54 de ani, 12 clase), *f̡iert* (CV, Zăbala, 2), *f̡ierb* (CV, Zăbala, 3), sâ *fíi̡̯i* (IS, Ursăreşti, 1, b, 75 de ani, 10 clase), *îm̡f̡ierbínţ*, *f̡ierbíntį*, dar şi *ŝi̡̯erbínţ*, în acelaşi enunţ (IS, Ursăreşti, 3, f, 65 de ani, 8 clase), *fin* (IS, Ursăreşti, 4), să *f̡ie*, *fínă* (NT, Hlăpeşti, 2, f, 85 de ani, fostă învăţătoare), sâ *fíi̡̯i* (NT, Farcaşa, 6, f, 55 de ani, studii medii; NT, Sagna, 2, f, 57 de ani, 10 clase), *f̡iert* (NT, Sagna, 4, f, 21 de ani, 8 clase; NT, Teţcani, 2, f, 66 de ani, 4 clase), *f̡ierbínţi*, dar şi *sâ ŝi̡̯i* (NT, Teţcani, 1, f, 47 de ani, 12 clase), sâ *f̡iárbâ* (NT, Pânceşti, 1, f. 62 de ani, 4 clase), *fę́rt* – formă hipercorectă, cu *ę́* în locul diftongului *i̯e*, care arată tendinţa spre literarizare a subiectului vorbitor –, dar care pronunţă izolat şi *k'érti* „fierte" (NT, Ruginoasa, 1, f, 55 de ani, 8 clase), *f̡iert*, dar şi *sért* în acelaşi enunţ (SV, Crucea, 2, f, 61 de ani, 8 clase), *f̡ier* (SV, Pârteştii de Sus, 1, f, 51 de ani, 10 clase), *f̡iert*, sâ *f̡iárbâ* (SV,

[1] De exemplu, la întrebarea indirectă *Ce fată vaca?*, adresată subiecţilor din Vicovu de Jos, sub. C, f, 43 de ani, răspunde *viţắl*, *viţîcâ*, cu menţiunea (*spunem mai des îiţắl*, *îiţîcâ*), sub. E, b, 12 ani, răspunde *viţel*, *viţelúşâ*, cu precizarea că rosteşte şi *îiţắl*, dar nu şi *îiţîcâ*; de asemenea, sub. D, f, 48 de ani, din Mănăstirea Humorului, răspunde *viţăl*, *viţîcâ*, cu menţiunea *bătrîni spuni̯au̯ acu vr̡io dou̯îzăs di anį şi îiţắl*, *îiţîcâ*. La întrebarea *Ce se face din must, după ce fierbe?* (III, h. 346), primim următoarele răspunsuri: *vin* [K] *îin*, cu menţiunea că forma a doua este folosită mai des (sub. A, f, 89 de ani; sub. B, f, 55 de ani; sub. D, f, 14 ani; sub H, b, 65 de ani). Semnalăm acelaşi tip de răspuns şi la întrebarea *Cum îi spui la insecta galbenă care seamănă cu albina, dar nu face miere?* (III, h. 353): *v̡iespi*, cu menţiunea *sînt carį spun şi ẑę́spį* (sub. D, f, 48 de ani, Mănăstirea Humorului). Interesante sunt comentariile care completează răspunsurile la această întrebare indirectă: sub. B, f, 55 de ani (*vin*; *îin* – se folosesc ambele forme), sub C, f, 43 de ani (*îin*; *vin* – *cum îţ víni la gúrâ*), sub. C, f, 43 de ani (*îin – mai la u̯oráș spúnim vin, aiș folosîm îin*), sub. H, b, 65 de ani (*vin* [K] *îin – cum vínį la îndemînâ*; *de fapt, îin îi̯ acum o băutúrâ mai tári*), sub. I, b, 43 de ani (*vin* [K] *îin – folosésc majoritáți̯a*).

[2] Formele cu labiala palatalizată în stadiul *ŝ* (ce caracterizează, de fapt, toată jumătatea de nord a Moldovei) coexistă cu cele în care labiala este nealterată. Astfel, avem *ŝert*, *ŝérbi*, *ŝerbínti*, dar avem *f̡iert*, *f̡ierbi*. Uneori, în acelaşi enunţ, avem *ŝérbi* şi imediat *f̡iérbi*; alteori se pronunţă în primă fază cu labiala nealterată, după care subiectul se corectează (de ex., vorbind despre cum se face zama de găină: *f̡iérbi* [k] *spúnim di fapt ŝérbi, aşa să grăi̯ę́şti* – sub. C, f, 43 de ani, din Vicovu de Jos, SV; *să f̡iarbâ* [k] *spúnim di fapt ŝérbi* – sub. B, f, 84 de ani, din Mănăstirea Humorului, SV).

BDD-V2316 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:52:27 UTC)

Vicovu de Sus, 2, b, 24 de ani, 12 clase), sâ *fi̯i* (SV, Frătăuţii Noi, 1, b, 75 de ani, 7 clase), *stafídi, fi̯érbi* (SV, Boroaia, 3, f, 50 de ani, 8 clase), *fi̯ert* (SV, Broşteni, 4, f, 61 de ani, 7 clase; VS, Vetrişoaia, 3, f, 37 de ani, 10 clase), *fi̯érbîm* (SV, Rădăşeni, 1), sâ *fi̯árbâ* (VS, Mărăşeşti, 4, f, 25 de ani, 8 clase), sâ *fi̯i* (VS, Vetrişoaia, 1, f, 66 de ani, 8 clase), *fíri, fi̯icári* (VS, Vetrişoaia, 2, f, 64 de ani, 7 clase), *fi̯er* (VS, Vetrişoaia, 2, f, 63 de ani, 6 clase), sî ni ‿*m̡firípi* (VS, Micleşti, 3, f, 50 de ani, 12 clase), ar‿ *fí* (VS, Micleşti, 3, b, 22 de ani, şcoala profesională), *fę́rt* (VS, Popeni, 3);

(să) *vi̯e* (AB, Vinţu, 6, f, 58 de ani, 10 clase); *vínu* (BC, Filipeşti, 3, b, 78 de ani, şc. prof.), *vítă* (BN, Ilva, 5, f, 70 de ani, 4 clase), *vişînátâ* (BT, Păltiniş, 5, f, 72 de ani, 4 clase), *vin* (CV, Zăbala, 2, f, 37 de ani, 12 clase), *vin* (IS, Cepleniţa, 1, b, 68 de ani, 8 clase; NT, Gâdinţi, 1, f, 69 de ani, 8 clase), *viţắl*, (să) *vi̯i* (IS, Ursăreşti, 1, b, 75 de ani, 10 clase; NT, Gâdinţi, 1, f, 69 de ani, 8 clase), *mu̯órcu̯ovi* (IS, Romaneşti, 4, f, 56 de ani, 10 clase; NT, Ruginoasa, 1, f, 55 de ani, 8 clase), fu̯ói di *víţă* (IS, Vănători, 1, f, 75 de ani, 4 clase), *vin* (NT, Gâdinţi, 4, f, 45 de ani, 4 clase), *víşîn*, dar şi *ží̯i* (NT, Sagna, 4, f, 21 de ani, 8 clase), u̯o *vi̯ę́nit* (NT, Ruginoasa, 2, f, 84 de ani, 4 clase), *vínu* (VS, Vetrişoaia, 5, b, 62 de ani, învăţător), *vínu* (SV, Rădăşeni, 4, f, 69 de ani, 4 clase), *vi̯i* (VS, Mărăşeşti, 4, f, 25 de ani, 8 clase), am *vinít* (VS, Vetrişoaia, 2, f, 64 de ani, 7 clase), frúnzîli di *vi̯i* (VS, Vetrişoaia, 3, f, 37 de ani, 10 clase), *ţiescu̯ovína* (VS, Vetrişoaia, 5, b, 62 de ani, învăţător), fu̯oi di *víţâ*, fu̯oi̯ílį di *vi̯i* (VS, Popeni, 6, f, 65 de ani, 8 clase).

Formele cu labiodentala *f* palatalizată în stadiile *h*', întâlnite, de regulă, în nordul Crişanei (*h'ę́rbį, h'ę́ră, h'ir, h'in*) sau *ŝ* (*ŝérbį* – apare, sporadic, în unele graiuri de pe Valea Crişului şi din Munţii Apuseni), coexistă cu cele în care labiala este nealterată, mult mai numeroase: u̯operáţi̯e dį *fi̯árâ, fi̯erbę́am*, le pui̯ la *fi̯ert* (AB, Gârda de Sus)[1]; *fi̯érbe* (AB, Vinţu, 4), *fi̯er* (AB, Vinţu, 6).

Labiodentala sonoră *v* este palatalizată, în toată Crişana, în stadiile *d'* (*d'ir* „vin", *o d'inítu* „a venit") mai puţin unele graiuri de pe valea Crişului Negru şi din Ţara Moţilor unde întâlnim stadiul *y* (*yít'e, yis, yę́rme*) şi mai rar în stadiul *g'* (*g'in‿ars, g'ę́spį, g'iţę́á*[2] – AB, Scărişoara, Gârda de Sus). Formele palatalizate, sporadice, coexistă cu cele în care labiala este nealterată, mult mai numeroase (*viţę́á, viţél, víşinį, vin*)[3], *viţę́á, viţél, víşinį* (AB, Scărişoara).

În localitatea Căpâlna, în partea de est a judeţului Alba, la graniţa cu judeţul Sibiu, labiodentalele *f* şi *v* se palatalizează la *h'*, respectiv *y*, fenomen consecvent în jumătatea sudică a Moldovei: (să) *h'i̯e* (AB, Căpâlna, 1), *yíţă de yi̯e* (AB, Căpâlna, 1), *yína* (AB, Căpîlna, 2), *yítele* (AB, Căpâlna, 4).

---

[1] În anchetele noastre am întâlnit uneori, în acelaşi enunţ, *fi̯érbį* şi, imediat, *h'érbį*; de cele mai multe ori fonetismul *h'* intervine în cadrul corectărilor din partea subiecţilor vorbitori: *férbį acoló* [K] *h'ę́rbį*; (*să*) *fi̯érbį* [K] (*să*) *h'érbį*; *(îl) fi̯érb* şi în acelaşi enunţ *h'ę́rbį* (*mámį*).

[2] Uneori se pronunţă în primă fază cu labiala nealterată, după care subiectul se corectează: *vi̯éspę* [K] *g'ę́spę*; *viţél, viţę́á* [K] *d'iţél, d'iţę́á* (în acest exemplu, labiodentala *v* se palatalizează, de fapt, în stadiul *g'*, intervenind confuzia palatalei cu dentala muiată, fenomen comun graiurilor ardeleneşti).

[3] Toţi subiecţii anchetaţi de noi în Apuseni răspund cu labiala nealterată *(vişinį, vin)* la întrebările *Cum se numesc acelea care seamănă cu cireşele, dar sunt ceva mai acrişoare?* şi *Ce se face din must după ce fierbe?*

BDD-V2316 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:52:27 UTC)

Aşa cum am putut observa din această descriere, în unele zone din spaţiul românesc de la nord de Dunăre, labiodentalele îşi modifică locul de articulare, spirantizându-se sau devenind palatale în diferite stadii, în timp ce în alte regiuni se păstrează nealterate, ca în limba literară. În acelaşi timp, formele cu labiodentalele palatalizate coexistă cu cele nealterate, fenomenul fiind legat nu doar de variaţiile diageneraţională, diastratică sau diasexuală (care nu pot fi susţinute cu exemple concrete în toate situaţiile), ci şi de situaţia de comunicare şi de statutul socio-cultural al interlocutorului.

SURSE

ALR, s.n. = *Atlasul lingvistic român, Serie nouă*, vol. I, întocmit de Institutul de Lingvistică al Filialei din Cluj a Academiei Române, sub redacţia lui Emil Petrovici, Cluj, 1956.

ALRR-Mar. = *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Maramureş*, I, II, III, IV, de Petre Neiescu, Grigore Rusu, Ionel Stan, Editura Academiei, Bucureşti, 1969, 1971, 1973, 1997.

ALRR-Trans. = *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Transilvania*, I, II, III, IV, de Grigore Rusu, Viorel Bidian, Dumitru Loşonţi, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1992, 1997, 2002, 2006.

NALR-Ban. = *Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni. Banat*, I, sub conducerea lui Petre Neiescu, de Eugen Beltechi, Ioan Faiciuc, Nicolae Mocanu, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1980.

NALR-Mold. Bucov. = *Noul Atlas lingvistic al României. Moldova şi Bucovina*, vol. I, II, de Vasile Arvinte, Stelian Dumistrăcel, Ion. A. Florea, Ion Nuţă, Adrian Turculeţ, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1987, 1997.

NALR-Mold. Bucov. = *Noul Atlas lingvistic al României. Moldova şi Bucovina*, vol. III, de Vasile Arvinte, Stelian Dumistrăcel, Ion Florea, Ion Nuţă, Adrian Turculeţ şi Luminiţa Botoşineanu, Doina Hreapcă, Florin-Teodor Olariu, Editura Universităţii "Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2007.

NALR-Munt. Dobr. = *Noul Atlas lingvistic român pe regiuni. Muntenia şi Dobrogea*, I, II, III, de Teofil Teaha, Mihai Conţiu, Ion Ionică, Paul Lăzărescu, Bogdan Marinescu, Valeriu Rusu, Nicolae Saramandu, Magdalena Vulpe, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1996 (I şi II), 2001 (III).

NALR-Munt. Dobr. = *Noul Atlas lingvistic român pe regiuni. Muntenia şi Dobrogea*, IV, de Teofil Teaha (coord.), Ion Ionică, Bogdan Marinescu, Nicolae Saramandu, Magdalena Vulpe, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2004.

NALR-Munt. Dobr. = *Noul Atlas lingvistic român pe regiuni. Muntenia şi Dobrogea*, V, de Teofil Teaha, Bogdan Marinescu, Nicolae Saramandu, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2007.

TD-Munt. = *Texte dialectale. Muntenia*, vol. I, sub conducerea lui Boris Cazacu, de Galina Ghiculete, Paul Lăzărescu, Maria Marin, Bogdan Marinescu, Ruxandra Pană, Magdalena Vulpe, Bucureşti, 1973.

TD-Olt. = *Texte dialectale. Oltenia*, de Cornelia Cohuţ, Galina Ghiculete, Maria Mărdărescu, Valeriu Şuteu şi Magdalena Vulpe, Bucureşti, 1967.

BIBLIOGRAFIE

Caragiu-Marioţeanu, Matilda, Ştefan Giosu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Romulus Todoran, 1977, *Dialectologie română*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică.

Frăţilă, Vasile, 2010, *Probleme de dialectologie română*, Blaj, Editura Astra.

BDD-V2316 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:52:27 UTC)

Gheţie, Ion (coord.), Gheorghe Chivu, Mariana Costinescu, Constantin Frâncu, Alexandra Roman-Moraru, Mirela Teodorescu, 1997, *Istoria limbii române literare. Epoca veche (1532-1780)*, Bucureşti, Editura Academiei Române.
Gheţie, Ion, 1994, *Introducere în dialectologia istorică românească*, Bucureşti, Editura Academiei Române.
Guia, Sorin, 2014, *Dialectologie română. Studii şi corpus de texte*, Iaşi, Editura Vasiliana '98.
Guia, Sorin, 2010, „L'état actuel de la palatalisation des labiales dans le sous-dialecte moldave (étude basée sur les donées figurant dans le NALR. Moldavie et Bucovine)", *Langue et litttérature. Repères identitaires en contexte européen*, nr. 6, Editura Universităţii din Piteşti, p. 55–64.
Ionică, Ion, 1973, „Palatalizarea labialelor în Oltenia", *Fonetică şi dialectologie*, VIII, p. 79–119.
Ivănescu, Gheorghe, 1980, *Istoria limbii române*, Iaşi, Editura Junimea.
Meyer-Lübke, Wilhelm, 1921–1922, „Palatalizarea labialelor", *Dacoromania,* II, p. 1–19.
Nandriş, Octavian, 1963, *Phonétique historique du roumain*, Paris, Klincksieck.
Rosetti, Alexandru, 1926, *Recherches sur la phonétique du roumain au XVI-e siècle*, Paris, Champion.
Rusu, Valeriu (coord.), 1984, *Tratat de dialectologie românească*, Craiova, Editura Scrisul Românesc.
Rusu, Grigore, 1962, „Evoluţia în limba română a unui *iod* precedat de consoane labiale şi consecinţele pe plan fonologic", *Fonetică şi dialectologie*, vol. IV, p. 75–93.
Sala, Marius, 1970, *Contribuţii la fonetica istorică a limbii române*, Bucureşti, Editura Academiei.

ON THE DIALECTAL TREATMENT OF THE LABIODENTAL CONSONANTS ***F*** AND ***V*** IN CONTEMPORARY ROMANIAN

(*Abstract*)

The present paper presents the findings included in the new linguistic atlases of the regional varieties of Romanian and the results of the personal investigation carried out in 60 points of inquiry and published as a dialectal corpus. The main conclusion is that in some Romanian dialectal areas north of Danube, the labiodental consonants change their place of articulation by turning into spirants or palatal consonants with various stages of articulation, whereas in other areas they stay the same as in standard Romanian.

BDD-V2316 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:52:27 UTC)